

SXEDIO.778

1.6.1964: Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΨΗ ΤΟΥ ΞΥΡΑΦΙΟΥ. Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΑΠΕΙΛΕΙ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΕΝΩ Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ ΘΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙ ΣΕ ΜΙΑ ΤΕΤΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Στα τέλη του Μαΐου του **1964** και τις αρχές Ιουνίου τα πράγματα είχαν φθάσει στην κόψη του ξυραφιού καθώς η Κυπριακή Κυβέρνηση προχωρούσε στην ενίσχυση του κράτους και στη συγκρότηση της Εθνικής Φρουράς.

Οι απειλές της Τουρκίας για επέμβαση στην Κύπρο γίνονταν βρισκόνταν κάθε μέρα στην ημερήσια διάταξη, ενώ εντάθηκαν περισσότερο από την **1η** Ιουνίου ύστερα από την έγκριση από την Κυπριακή Βουλή του Νόμου με τον οποίο προβλεπόταν η συγκρότηση της Εθνικής Φρουράς.

Στις **2** Ιουνίου η Σοβιετική Ένωση έδωσε και πάλι το παρόν της στο Κυπριακό με τον Πρωθυπουργό της Νικήτα Κρούστσεφ να παρεμβαίνει δυναμικά στις εξελίξεις.

Τη μέρα αυτή ο Κορούστσεφ συναντήθηκε στη Μόσχα με το Βρετανό Πρωθυπουργό Χάρολντ Ουίλσον με τον οποίο συζήτησε διάφορα θέματα μεταξύ των οποίων και το κυπριακό.

Οι Σοβιετικοί, παρά την πάγια τακτική τους να μη αποκαλύπτουν τίποτε, παρά αφού περνούσαν αρκετές ημέρες, αυτή τη φορά έσπευσαν να ενημερώσουν τον κόσμο για το τι έκαμε ο Κρούστσεφ αμέσως.

Ετσι σύμφωνα με ανταπόκριση του πρακτορείου Ρόϊτερ από τη Σοβιετική πρωτεύουσα, ο σοβιετικός πρωθυπουργός τόνισε "για μια ακόμη φορά κατηγορηματικά στο συνομιλητή του ότι η Σοβιετική Ένωση "δεν θα ανεχθεί να κυβερνήσει την Κύπρο η τουρκοκυπριακή μειοψηφία" και ότι "θα παράσχει πλήρη τη βοήθεια της για την επικράτηση του αγώνα του Κυπριακού λαού για την ανεξαρτησία, την ακεραιότητα και την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών".

Η σταθερή και αποφασιστική στάση του

Κρούστσεφ όπως φαινόταν μέσα από τις ανταποκρίσεις των ξένων πρακτορείων, αλλά και από τα μηνύματα που έστελλε καθημερινά στον Πρόεδρο Μακάριο με την παράλληλη βελτίωση των σχέσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας με τις ανατολικές χώρες (Ρωσία, Τσεχοσλοβακία, Ανατολική Γερμανία και Βουλγαρία) ανησύχησαν τους δυτικούς στο ύψιστο σημείο, γιατί φοβούνταν ότι με περισσότερη πίεση προς την Κύπρο θα την έχαναν εντελώς, ενώ παράλληλα θα δημιουργούσαν μια νέα Κούβα στη Μεσόγειο, παρά το γεγονός ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ήταν βέρος αντικομμουνιστής από την κούνια του.

Όμως ο Μακάριος προ του κινδύνου να καταρρεύσει το κράτος έσπευδε και ζητούσε βοήθεια απ' όπου του προσφερόταν. Και αυτό δεν άρεσε στους δυτικούς.

Παράλληλα στην Κύπρο το αντιδυτικό κλίμα άρχισε να αυξάνεται κατακόρυφα και στις 4 Ιουνίου σημειώθηκε σειρά εκρήξεων στην περιοχή Αχνας, κοντά στους υδροσωλήνες που μετέφεραν νερό στη βάση Δεκέλειας. Οι εκρήξεις ήταν προφανές ότι στόχευαν στη διακοπή της παροχής νερού στις βάσεις που βρίσκονταν πλέον σε καθαρά εχθρικό περιβάλλον.

Ήταν η τέταρτη φορά που τοποθετούνταν βόμβες στους υδροσωλήνες.

Παράλληλα εξαφανίστηκαν στις 7 Ιουνίου δυο βρετανοί, ο Ταγματάρχης Εντουαρτ Μάσσυ και ο οδηγός του Πλατ Ρασκ.

Ο Ταγματάρχης Μάσσυ υπηρετούσε ως σύνδεσμος του δρος Κουτσιούκ με την ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ.

Ο Μάσσυ είχε μεταβεί στο γραφείο του Κουτσιούκ την Κυριακή 7 Ιουνίου και αναχώρησε στις 11 το πρωί μεταβαίνοντας στο τουρκοκυπριακό χωριό Γαλάτεια στην περιοχή Καρπασίας μέσω Λευκονοίκου.

Στις 3.30 θεάθηκε στο χωριό Γαλάτεια και έκτοτε χάθηκαν τα ίχνη του μαζί με τον οδηγό του.

Επίσης εξαφανίστηκε και το αυτοκίνητο του, τύπου Λάντ Ροβερ στο οποίο επέβαιναν.

Ο Μάσσυ είχε υπηρετήσει στην Κύπρο κατά τη διάρκεια του αγώνα της ΕΟΚΑ και είχε έλθει στην Κύπρο τον Γεννάρη του **1964** και σύμφωνα με δημοσιεύματα της εποχής "απεδύθη εις ανθελληνικές υπονομευτικές ενεργείας προς όφελος του τουρκικού ληστοςυμμοριτισμού".

Από την άλλη οι βρετανοί δεν τηρούσαν ούτε τα προσχήματα αυτές τις μέρες ενώ είχε ξεσπάσει ένα σκάνδαλο που συγκλόνιζε την Κύπρο με πρωταγωνιστή ένα βρετανό αεροπορ, τον Κιθ Μάρλεϋ, ο οποίος ενεργούσε ως πράκτορας των Τούρκων και ο οποίος είχε συλληφθεί μεταξύ του **25ου** και **26ου** μιλιοδείκτη της οδού Λευκωσίας- Ξερού να μεταφέρει στο αυτοκίνητο του βαρύ οπλισμό προς τη Λευκωσία.

Ο οπλισμός, σύμφωνα με πληροφορίες των Κυπριακών αρχών είχε μεταφερθεί παράνομα από την Τουρκία στην περιοχή της Μανσούρας- Κοκκίνων και ο Μάρλεϋ που ταξίδευε μαζί με τη σύζυγο του και το παιδί του, ανέλαβε να μεταφέρει τον οπλισμό στους Τούρκους στη Λευκωσία.

Στις **5** Ιουνίου **1964** τουρκικά αεροπλάνα θεάθηκαν να ρίχνουν με αλεξίπτωτα οπλισμό και πολεμοφόδια στην περιοχή του τουρκικού χωριού Κιόνελλι κατά τη διάρκεια της νύκτας- σε μια ενέργεια προετοιμασίας τουρκικής εισβολής στην Κύπρο.

Ταυτόχρονα άλλες πληροφορίες από την Αλεξανδρέττα της Τουρκίας ανέφεραν ότι είχαν παρατηρηθεί κινήσεις του τουρκικού στόλου.

Αυτή την ημέρα η Τουρκία είχε πραγματικά αποφασίσει "επέμβαση για την κατάληψη τμήματος της Κύπρου με στρατιωτική βία", όπως ανέφερε αργότερα ο αμερικανός Πρόεδρος Λύντον Τζόνσον σε επιστολή του στον Τούρκο Πρωθυπουργό Ισμέτ Ινονού, αλλά αποφάσισε αναβολή του εγχειρήματος για μερικές ώρες πριν διατάξει τα πολεμικά της πλοία και αεροπλάνα να εκστρατεύσουν εναντίον της Κύπρου προκειμένου να πληροφορηθεί τις απόψεις των Ηνωμένων Πολιτειών.

Όλα αυτά δημιούργησαν ένα κλίμα έντασης τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα και στην Αθήνα ο

Πρωθυπουργός Γεώργιος Παπανδρέου συγκάλεσε έκτακτη συνεδρία κατά την οποία συζητήθηκαν οι συνεχείς απειλές της Τουρκίας για επέμβαση στην Κύπρο.

Στη σύσκεψη παρέστησαν οι Υπουργοί Εξωτερικών Στ. Κωστόπουλος Εθνικής Άμυνας Π. Γαρουφαλιάς, ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατηγός Ι. Πιπιλής και οι αρχηγοί των Επιτελείων Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας.

Μετά τη σύσκεψη ελληνική πηγή δήλωσε ότι οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις και οι άλλες δυνάμεις ασφαλείας διατάχθηκαν να βρίσκονται σε κατάσταση συναγερμού και ότι η κατάσταση ετοιμότητας των χερσαίων ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων θα παρατεινόταν.

Στο πλαίσιο των κινητοποιήσεων αυτών διετάχθη ο απόπλους πολεμικών πλοίων και οπλιταγωγών που μετέφεραν τμήματα κρούσεως και πολεμικό υλικό, επυκνώθησαν οι περιπολίες των αεροσκαφών της πολεμικής αεροπορίας ενώ από την αρχή δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία των νήσων Σάμου, Λέσβου και Χίου, δεδομένου όπως ανέφερε σχετική ανταπόκριση από την Αθήνα "εκ των ενδείξεων που είχαν περιέλθει εις γνώσιν των ελληνικών αρχών, δεν θα έπρεπε να αποκλείεται εις περίπτωσιν ρήξεως απόπειρα της Τουρκίας όπως επέμβη εις την περιοχήν ταύτην".

Ταυτόχρονα μετακινήθηκαν τμήματα του ελληνικού στρατού στη Δυτική Θράκη μαζί με πυροβολικό και άρματα μάχης.

Στο διπλωματικό πεδίο ο Πρωθυπουργός Γεώργιος Παπανδρέου απέστειλε μετά τη σύσκεψη και προσωπική επιστολή στον αμερικανό Πρόεδρο Λύντον Τζόνσον, όπως αποκάλυψε αργότερα ο ίδιος σε δηλώσεις του στις 10 Ιουνίου στους δημοσιογράφους.

Η Ελλάδα παρουσιαζόταν αποφασισμένη να παρέμβει δυναμικά σε μια κρίση και όπως δήλωσε αργότερα - και αφού η κρίση άρχισε να εκτονώνεται- **(8.6)** ο Υπουργός Εξωτερικών Στ. Κωστόπουλος "η Ελλάς θα αμυνθή με όλας της τας δυνάμεις εάν γίνη

επέμβασις εις την Μεγαλόνησον".

Η κρίση στις 5 Ιουνίου, 1964, είχε φθάσει σε σημείο χωρίς επιστροφή και ο αμερικανός Πρόεδρος Λύντον Τζόνσον, σαν ενημερώθηκε, αποφάσισε ότι έπρεπε να δράσει αμέσως, προκειμένου να ματαιωθεί οποιαδήποτε ανάφλεξη. Κάτι τέτοιο θα οδηγούσε τις δύο σύμμαχες χώρες στο ΝΑΤΟ σε ένα πόλεμο και από την άλλη θα απομάκρυνε την Κύπρο περισσότερο από τη Δύση.

Ετσι το βράδυ της 5ης Ιουνίου ο πρεσβευτής των Ηνωμένων Πολιτειών στην Αγκυρα Ρ. Χαίαρ συναντήθηκε εσπευσμένα με τον τούρκο Πρωθυπουργό Ισμέτ Ινονού και τον Υπουργό Εξωτερικών Ερκίν στους οποίους επέδωσε ένα πολύ αυστηρό γράμμα του αμερικανού Προέδρου με το οποίο ζητούσε την ακύρωση οποιωνδήποτε σχεδίων για επέμβαση στην Κύπρο και προειδοποιούσε ότι δεν επέτρεπε με κανένα τρόπο την χρησιμοποίηση αμερικανικών όπλων για ένα τέτοιο εγχείρημα που θα έφερε την Ελλάδα και την Τουρκία σε ένα πόλεμο με απρόβλεπτες συνέπειες.

Ταυτόχρονα προσκαλούσε τον Ισμέτ Ινονού για συνομιλίες στην Αγκυρα.

Στην Αγκυρα βρέθηκε και ο αμερικανός αρχιστράτηγος των δυνάμεων του ΝΑΤΟ Στρατηγός Λέμνιτσερ ο οποίος ανακοίνωσε ότι ήταν ενδεχόμενο να μεταβεί στην Αθήνα την επομένη

Ο Τούρκος Υπουργός Εξωτερικών επιβεβαιώνοντας την αποστολή του μηνύματος του αμερικανού Προέδρου σημείωσε ότι με αυτό ζητείτο η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων σχετικά με την κατάσταση στην Κύπρο προσθέτοντας ότι η σοβαρή κατάσταση στο νησί αποτελούσε θέμα διαπραγματεύσεων με τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Στην Ουάσιγκτων εξ άλλου εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου επιβεβαίωσε την αποστολή του μηνύματος και πρόσθεσε ότι ο αμερικανός Πρόεδρος προσκάλεσε τον Τούρκο Πρωθυπουργό στην Ουάσιγκτων για διεξαγωγή συνομιλιών για την Κυπριακή κρίση.

Σύμφωνα με τον ίδιο εκπρόσωπο "ο κ. Τζόνσον προσήγγισε τον κ. Ινονού εν όψει του αυξανόμενου

τουρκικού ενδιαφέροντος διά το Κυπριακόν" και ότι "η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ Τζόνσον και Ινονού αποτελεί το πλέον πρόσφορον βήμα εις την συνεχιζομένην διαδικασίαν ανταλλαγής απόψεων μεταξύ στενών συμμάχων".

Παρά την επέμβαση του Τζόνσον που συγκράτησε τους Τούρκους, η Κύπρος και η Ελλάδα βρίσκονταν σε συναγερμο. Ο δε Υπουργός Εξωτερικών Σπύρος Κυπριανού πήγε στην Αθήνα στις 8 Ιουνίου όπου συναντήθηκε με τον ομόλογο του Στ. Κωστόπουλο και τον Υπουργό Εθνικής Αμυνας Πέτρο Γαρουφαλιά και τον πρέσβη της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ Ξανθόπουλο Παλαμάς που έφθασε εσπευσμένα από το Παρίσι.

Στην Αθήνα αναμενόταν ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ Στίκκερ για να αποχαιρετίσει την ελληνική Κυβέρνηση εν όψει της αποχώρησης του από τη θέση του και οι δυο κυβερνήσεις συντόνιζαν τις θέσεις τους για το τι θα του ελεγαν.

Ο Σπύρος Κυπριανού δίνοντας μια εικόνα της κατάστασης δήλωσε στην Αθήνα ότι ο κίνδυνος μιας τουρκικής επέμβασης στην Κύπρο δεν είχε παρέλθει και ότι "απόψε είναι μια από τας πλέον κρισίμους νύκτας εν σχέσει με τας Κυπριακάς εξελίξεις".

Ταυτόχρονα εκπρόσωπος του Ελληνικού Ναυτικού ανέφερε ότι τα νησιά του Αιγαίου Χίος, Σάμος, Λέσβος και Ρόδος τέθηκαν υπό ισχυρή ναυτική φρούρηση ενώ στην Αθήνα εγνώσθη ότι η Ελληνική Κυβέρνηση πληροφόρησε την Τουρκία ότι οποιαδήποτε επίθεση κατά της Κύπρου θα θεωρείτο "κάζους μπέλι", δηλαδή αιτία πολέμου μια και μια τέτοια επίθεση θα θεωρείτο ως επίθεση κατά της Ελλάδας.

Τελικά ο Ινονού πήρε τις αποφάσεις του, υπέκυψε στις πιέσεις του Λύντον Τζόνσον και τις ανακοίνωσε την ίδια ημέρα και δημόσια μέσο των ξένων ειδησεογραφικών πρακτορείων.

Ετσι στις 9 Ιουνίου ανακοινώθηκε ότι είχε αποδεχθεί να μεταβεί για συνομιλίες με τον Λύντον Τζόνσον ενώ το πρακτορείο Ρόιτερ μετέδιδε ότι γινόταν αντιληπτό "ότι ο Τούρκος Πρωθυπουργός αναφέρει στην απάντησή του ότι σκοπός οιασδήποτε

τουρκικής αποβάσεως στην Κύπρο θα ήταν η αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης στη νήσο".

Το πρακτορείο αντιλαμβάνονταν επίσης ότι ο Ινονού ανέφερε στην απάντηση του ότι "επειδή εκ μέρους του Προέδρου Μακαρίου έλλειψη σεβασμού προς το νόμο και την τάξη αυξήθηκε σε βαθμό αναίδειας και λόγω του ότι οι διαπραγματεύσεις με τους συμμάχους της Τουρκίας δεν έφεραν οποιονδήποτε αποτέλεσμα, η Τουρκία είχε σχεδιάσει απόβαση στην Κύπρο ως τη μόνη εναπομένουσα διέξοδο".

Διευκρίνιζε ακόμα ότι στόχος της Τουρκίας δεν ήταν η διχοτόμηση της νήσου και ότι για την επίτευξη λύσης του Κυπριακού έπρεπε "να διασφαλισθεί η ασφάλεια των τουρκοκυπρίων της νήσου και να αποκατασταθεί η ειρήνη".

Όλα έδειχναν ή η Τουρκία τα παρουσίαζε ότι ετοιμαζόταν για εισβολή στην Κύπρο και η κρίση είχε φθάσει στο απώγειό της. Ωστόσο, κατά ένα βαθμό η Τουρκία μπλόφαρε με τις απειλές για εισβολή. Και αυτό γιατί η Τουρκία αυτή την περίοδο δεν μπορούσε ή δεν ήταν έτοιμη να εισβάλει στο νησί και ότι μόνο αεροπλάνα μπορούσε να στείλει στο νησί για να πανικοβάλλει τον πληθυσμό.

Η αποκάλυψη ήλθε πολύ αργότερα, (1971) όταν δημοσιεύθηκε το ημερολόγιο του μετέπειτα τούρκου πολιτικού Νιχάτ Ερίμ, ο Ινονού του είχε αναφέρει στις 18 Ιουλίου 1964: "Μην επαναλαμβάνεις πλέον εκείνο το γνωστό "επρόκειτο να αποβιβάσουμε στρατό και δεν επιτρέψατε" γιατί δεν μπορούμε να αποβιβάσουμε στρατό, άφησε το αυτό..."

Ωστόσο, η κρίση συνεχιζόταν και ο Ινονού αναχώρησε σε λίγες ημέρες για την Ουάσιγκτων για συνομιλίες με τον Πρόεδρο Τζόνσον.

Παράλληλα ο αμερικανός Πρόεδρος στρεφόταν προς τον Έλληνα Πρωθυπουργό Γεώργιο Παπανδρέου για να τον πείσει να μεταβεί κι' αυτός στις Ηνωμένες Πολιτείες για διαβουλεύσεις ώστε να μπορέσει να προωθήσει τα σχέδια που είχε κατά νουν, δηλαδή την άμεση μεσολάβηση των Ηνωμένων Πολιτειών μέσω ενός δικού τους ανθρώπου, του Ατσεσον.

